

Kubas utbildningssystem

En framgångssaga

Clive Kronenberg

Utbildning är gratis på Kuba, som verkligen tar den på allvar. Den blev en topprioritet 1959 och hjälpte landet att lämna rollen som det mest ojämlika i spansktalande Västindien under både den koloniala och postkoloniala tiden i början på 1900-talet.

Kubas nya sociala - socialistiska - ordning byggde på insikten att endast med högkvalitativ utbildning som stärker elevernas egenmakt skulle Kuba kunna övervinna den akuta fattigdomen, okunskapen och underutvecklingen. Så de investerade stort för att göra utbildningen till något i världsklass. Sedan 80-talet är landets utgifter för utbildningssektorn bland de högsta i världen, i förhållande till BNP.

Kuba har mycket att lära Afrika när det gäller att prioritera och reformera utbildningen. Denna syn på utbildning har på ett unikt sätt bidragit till samhällsomvandlingen. Här finns värdefulla lärdomar att dra för Afrika och - vilket mina mer än tio år av forskning visat - särskilt för Sydafrika. Den socialistiska regeringen revolutionerade undervisning och inlärning huvudsakligen på tre sätt:

1. Alfabetisering

Först kom den hyllade alfabetiseringskampanjen 1961, som på ett konkret sätt visade vikten av utbildning för ett hotat samhälle som ville förändras. Inom knappt ett års tid uppsökte 250 000 mobiliserade lärare och tusentals hängivna skolungdomar en miljon analfabeter. Vid slutet av 1961 hade 75 procent av denna miljon uppnått en grundläggande läs- och skrivförståelse. Sedan kom omfattande uppföljningar som också inriktades på vuxenutbildning.

2. Tillgängligt för alla

Medan alfabetiseringskampanjen pågick och utbildningen på alla nivåer blev kostnadsfri så ökade antalet elever snabbt - och hade ett årtionde senare mer än fördubblats. Regeringen införde särskilda program för flickor på landsbygden, hembiträden, prostituerade och de som hoppat av skolan i förtid samt för de som bodde i avlägsna och isolerade byar.

Tillsammans med den nyskapade organisationen för daghem säkrades att utbildningen blev tillgänglig för alla. Och kubanernas hårda arbete har gett resultat. Sedan mitten av 1990-talet ligger antalet inskrivna elever - både pojkar och flickor - i låg- och mellanstadiet på 99 procent, att jämföra med 87 procent i Latinamerika som region. Vid den tiden uppnådde 94 procent av Kubas elever femte årskursen, en stor skillnad mot regionens 74 procent. 78 procent av pojkarna och 82 av flickorna var inskrivna på högstadiet, jämfört med 47 respektive 51 procent i regionen.*

3. Lärare spelar roll

Kuba inser vikten av bra lärare. Under ett omfattande fältarbete såg jag att institutionerna för lärarutbildning i största möjliga utsträckning endast använder de mest avancerade, väl utforskade vetenskapliga undervisningsmetoderna och -strategierna. För att antas på lärarutbildningen krävs som regel att vara intelligent, ha god karaktär, ha visat engagemang för social utveckling och älska barn.

Vid millenieskiftet kunde Kuba skryta med världens högsta antal lärare per capita, 1:42. På den internationella konferensen Pedagogia 2015 i Havanna fick jag av tjänstepersoner på utbildningsväsendet veta att förhållandet elever/lärare 2015 uppgick till förbluffande 12:1.

Otroligt framgångsrikt utbildningssystem

Den filosofiska grund som det bygger på brukar dessvärre komma i skymundan, nämligen att utbildningen kan bli mer effektiv, meningsfull och framgångsrik om den är välinformerad och om det hela tiden styrs av ett gott värdesystem.

Kuba uppvisar ett fascinerande exempel på värdepedagogik, djupt rotat i hela skolsystemet, på universiteten och inom lärarutbildningen. En stor del av detta tänkesätt har sitt ursprung hos en man: José Martí.

Martí, född i Havanna 1853, är ständigt närvarande i alla klassrum. Hans tankar om utbildning lever vidare i skolsystemet. Deras nära koppling mellan filosofi och handling har på ett avgörande sätt bidragit till att göra Kubas utbildningssystem till en sådan framgångssaga.

Den kubanska modellen visar att utbildning med meningsfull och faktisk värdepedagogik kan lyfta inte bara den allmänna kvalitén på utbildningen utan den mänskliga utvecklingen som helhet.

Utbildning för samhällsförändring

Kubas metoder är respekterade och har tillämpats långt utanför landets gränser. 2010 hade landets alfabetiseringsmetoder anammats i 28 länder i Latinamerika, Västindien, Afrika, Europa och Oceanien. Genom dem har miljontals tidigare oskolade människor världen över lärt sig att läsa och skriva.

Mina samtal med kubanska tjänstepersoner inom utbildningsväsendet visar tydligt att de gärna delar med sig av sina erfarenheter till andra kämpande nationer. Det är för bedrövt att nästan 800 miljoner människor, varav två tredjedelar är kvinnor, inte kan läsa och skriva. Det är likaledes oförlåtligt att nästan 70 miljoner barn inte har tillgång till grundläggande skolgång.

Såväl vanliga kubaner som regeringens talespersoner

Forts från sid 28

framhåller att människors mentalitet måste utvecklas för att kunna bidra till en värld utan rädsla, okunnighet och sjukdom. I slutändan ger utbildning människor verktygen för att söka och försvara framsteg och fred.

Den kubanska regeringens orubbliga engagemang för utbildning kan inte förnekas. Landets relativt blygsamma ekonomi gör dess segrar på området desto mer förbluffande. Detta gör det än viktigare, särskilt för kämpande nationer, att på djupet studera de metoder Kuba använt.

För vad Kuba uppnått är ju varken något mirakel eller en tillfällighet. Det är resultatet av årtal av hängivet arbete, uppoffringar och brinnande vilja leva upp till åtagandet så effektivt som möjligt.

Clive Kronenberg Fil.Dr. och forskardocent vid Cape Peninsula University of Technology i Kapstaden.

Översättning Christine Vaple, redigering Eva Björklund

* RESULTAT 2014:

Låg- och mellanstadiet: Kuba 100 procent, 92 i Latinamerika.

Högstadiet: Kuba 99,7, 52 i Latinamerika.

Gymnasiet: Kuba 100 procent i, 76 i Latinamerika